

Fábán Katalin Makoldi családjára, Halmos Illő alázatára, Márkus István Nagykörö-sére, László Bencsik Történelem alulnézetben című könyvére. Ezek a kötetek mind azt igazolják, hogy a mai munkás és paraszt is történész, filozófus és szociográfus a maga nemében és ismeri azt az országot, igaz, az egyéni lét esetlegessége szintjén. Ezért kel-lene tágitanunk meglévő ismereteik, tudásuk, előítéletük, véleményük alapján.

Polonyi Péter:

A történelmi látásmód mellett erősíteni kell a felelősséget a mai kor formálásáért

Én egy helytörténeti gyűjtemény vezetője vagyok. Ez jogállásából adódóan szak-mailag a múzeumi hálózathoz tartozik, valójában azonban közművelődési intézmény, amely egyrészt a városi tanács jóvoltát, másrészt pedig mostohaaságát érzi. Ez a köz-bülső helyzet, meg a kettős kötöttség sok minden megfigyelésére ad lehetőséget, s ezek a kérdések, ezek az ellentmondások olyanok, amelyek úgy érzem országos méretűek, s a Hazafias Népfront segítségét is igényelnék. A múzeumi hálózat soha nem örül annak, ha új múzeumok létesülnek, mert szakmai gondozásukra nincs lehetőség, erő. Ez a szakma álláspontja. A másik, legalább ilyen tiszteletreméltó álláspont a népmű-velőé, aki szerint teljesen jogos az az igény, hogy minden község legalább egy házat tartson meg mutatónak a múltból, amely idézni tudja azt az életformát, őrizi azokat az eszközöket, amelyek közvetítésével a gyerekek számára kézzelfogható élménnyé válhat a történelem. A mi járásunkban két falumúzeum működik és valóban úgy érezzük, hogy megvalósul a népben, nemzetben való gondolkodás. Nemcsak papokat és tanárokat találunk a múzeumok alapítói között, hanem parasztokat, parasztasszonyo-kat, mint Zsámbékon *Laki* nénit, vagy Vörsegen *Marton Pálnét*. Ezeknek az emberek-nek a lelkesedését, gyűjtőszenvédélyét, a falu nemes önzését megtörni nem hiszem, hogy helyes lenne, de kompromisszumot találni rendkívül nehéz, hiszen az anyagi gondok is ismeretesek.

A másik téma, amiről szólok, a mozgalmi és szakmai konzervativizmus, arisztok-ratizmus, dogmatizmus címszó alá sorolható. Múzeumaink hajlamosak arra, hogy ki-hútt tárgyaknak, holt értékeknek nagyobb jelentőséget tulajdonítsanak, mint azoknak az élő, eleven embereknek, folyamatoknak és mozgalmaknak, amelyek hagyományo-kat, értékeket közvetítenek. Kétségbeesetten rohanunk egy 50 év, vagy 200 év előtti tárgy után, de hogy szemünk láttára bomlik föl egy együttes, amelyek népdalokat, néptáncokat közvetít, arról úgy érezzük, hogy tárcán, szakmán kívüli téma, nem a mi dolgunk. Az egyoldalú történelmi látásmód mellett erősíteni kell azt a szociológiai, politikai, néprajzi érzékenységet is, amely felelősséget érez a mai kor formálásáért is. Nagyon-nagyon fontos lenne, hogy például megindítsunk egy olyan fotószociográfiai vállalkozást, amely tetten érné az átmeneti kort, megörökítené, hogy milyen körülmé-nyek között élnek, laknak, utaznak, vásárolnak az emberek. Ennek céljából jött létre az a fotóalbum, mely nyersanyagot biztosít kiállításokra, előadásokhoz, iskolai rend-hagyó órákhoz.

Sajnos a pedagógusok érdeklődése még azt a fokot sem éri el, hogy az ingyene-sen fölkinált programot, amivel megmenthetnék önmagukat és legfőképpen a gyere-keket az unalomtól, igényelnék. Ugyanúgy kegynek érzik annak a kiállításnak a be-fogadását, bemutatását, amit a város múltjáról állítottunk össze. Azt hiszem ez több más helyen is probléma. Duzzadnak a városok, a tájak, a lakosság csak jövevény, nem kötődik a városához. A hovatarozás tudatának erősítésére rendkívül alkalmasak lennének azok a kiállítások, amiket kiviszünk az üzemek csarnokaiba, a tanács, az iskolák előterébe és ezekhez kapcsolódva beszélünk a városról, amelynek a jövőjéért felelősek vagyunk. Ez a szellem jellemzi a krónikaíró pályázati kiírásokat is, amelyre a városi tanács jóvoltából évente 10 000 forintot szánhatunk. Itt is lehetőséget adtunk arra, hogy a pályázók új műfajokkal jelentkezzenek, magnetofonszalaggal, fénykép-gyűjteményekkel örökítsék meg az átalakuló várost, és írjanak beszámolókat egy tanács-tag körzetéről, arról, hogy milyen problémák jellegzetesek a környezetükben. Az újsá-gokban megírt történelem mellett van egy valóságos, de földalatti és ezt bányászni, ezt kutatni a legfontosabb feladatunk lenne. Itt van egy csodálatos, nagy dolgokra hivatott mozgalom, amelynek tényleg van tömegbázisa is, adva van egy nagy intéz-

mény apparátus, a művelődési házaké, de fehér holló számba megy az olyan, ahol ez a feladatkör, a hagyományápolás honismereti előadót kapna.

Végül egy gyakorlati javaslat. Amikor mint könyvtáros a Budapest gyűjteményen dolgoztam, és a Budapest története bibliográfiát készítettük, minden jelentős. országos újságot kézbe vettünk, s a budapesti vonatkozású közleményeket rögzítettük a cédulákon. Tudok arról, hogy a megyei könyvtárak, sőt néhány járási könyvtár is csinálja a maga helytörténeti bibliográfiáját. De ha minden megye minden újságnak, minden folyóiratnak nekilát, az rengeteg pénzt emészt. Nem lehetne olyan központi pénzalapot létesíteni, amely a Szabó Ervin Könyvtár, vagy a Széchényi Könyvtár erre vállalkozó munkatársainak lehetőséget adna, hogy földolgozzák ezeket az országosan kiszemelt, történetész tanácsadók által kijelölt lapokat, és megyék szerint szétosztanák az anyagot? Kíméljék meg a 19 megyét attól, hogy ezt a folyamatot elejétől végig csinálják! Ez a fajta szakirodalmi tájékoztatás igen hasznosan szolgálná a mozgalmat.

Dr. Kormos Sándor:

„A fejlett szocializmus építésében nem nélkülözhetjük a művelődési közösségek összetartó erejét”

Ez a konferencia fontos állomás az egyre erősödő, mennyiségileg gyarapodó, minőségileg gazdagodó, sokszínű Honismereti mozgalomban. A közművelődési párhátározat és a törvény megjelenése, a Hazafias Népfront VI. kongresszusa óta a honismereti tevékenység a párt iránymutatásának megfelelően a Hazafias Népfront gondozásában mind szélesebb köröket átfogó tömegmozgalommá fejlődött, mely a művelődés általános feladatán túl, korszerű és hatékony eszköze a szocialista hazafiaság és internacionalizmus tudati-érzelmi elemei társadalmi méretekben történő gyarapításának, a közéleti demokratizmus, a szocialista nemzeti egység erősítésének és fejlesztésének.

A Honismereti mozgalomnak fontos, mással nem pótolható szerepe van a szocialista hazafiaságra és a proletár internacionalizmusra nevelésben. Ezt hangsúlyozzák a közművelődésre vonatkozó dokumentumok, amikor kimondják, hogy a közművelődési mozgalmakat — köztük a honismeretet — felhasználva juttassuk el az emberekhez népünk és az emberiség múltjának és jelenének haladó szellemi értékeit. A nemzeti hagyományok ápolását a közművelődésben erőteljesebben össze kell kapcsolnunk a történeti szempontokkal, s ebben szintén fontos feladata van a Honismereti mozgalomnak.

A Honismereti mozgalom az elmúlt években szervesen épült közművelődésünk egészébe. Ennek keretében nagy és egyre növekvő szerepet vállal a közösségi nevelésben. A fejlett szocialista társadalom építésében nem nélkülözhetjük a kisebb művelődési közösségek összetartó erejét. Az egyes ember termelői és társadalmi aktivitása adott közösségben valósul meg, ott nyeri el munkájának társadalmi elismerését, mint ahogy Marx írta: „Csak a többiekkel való közösségben kapja meg az egyén az eszközöket ahhoz, hogy képességeit minden irányban fejlessze.” Mindezért nélkülözhetetlen közösségformáló tényezők a család, az iskola, a munkahely mellett, azzal együtt a művelődési közösségek — s köztük a honismereti csoportok, körök.

A honismereti munka egészét — az elmúlt időszakban — a múlt, a jelen és a jövő láttatásainak dialektikus egysége jellemezte. Úgy vélem, hogy továbbra is jelentős feladat népünk múltjának, a különböző osztályok, rétegek harcának feltárása, megismerése, marxista értékelése, különösen pedig a felszabadulás utáni időszak építőmunkájának, a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség munkája, tárgyi és szellemi emlékeanyagainak gyarapítása, összegyűjtése. E munka keretében mindig megkülönböztetett figyelmet kell fordítanunk a hazánkban élő nemzetiségek kulturális értékeinek felkutatására, összegyűjtésére, megőrzésére és közkinccsá tételére. Nem szükséges részleteznem a Honismereti mozgalom nemzetiségi vonatkozásainak politikai jelentőségét.

Nagyon fontos a honismereti tevékenység mozgalmi jellegének a megőrzése és erősítése. Ennek a tevékenységnek a mozgalomban van az ereje, s ezt nem nélkülözhetik a közművelődési intézmények sem. Ezek az intézmények — könyvtárak, levél-